

FIIA 11/2016

COMMENT

Bart Gaens
Vanhempi tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Aung San Suu Kyi johtaa Myanmaria osin kulisseista käsin > Myanmarin uudella siviilihallituksella on edessään mittavia haasteita

Myanmarissa astuu valtaan ensimmäinen siviilihallitus sitten vuoden 1962. Maan demokratialiikkeen keulakuvalla Aung San Suu Kyillä on keskeinen asema uudessa hallituksessa. Kyseessä on tärkeä askel Myanmarin asteittaisessa demokratisoitumisessa, vaikka edessä on vielä lukuisia haasteita.

Myanmarissa valta siirtyy huhtikuun ensimmäisenä päivänä siviileille ensimmäistä kertaa yli puoleen vuosisataan. Maan uusi presidentti on Kansallisen demokratialiiton Htin Kyaw, mutta suurin mielenkiinto kohdistuu uuteen ulkoministeriin Aung San Suu Kyihin.

Suu Kyi on Nobelin rauhanpalkinnolla huomioitu Myanmarin demokratialiikkeen keulakuva. Häntä ei kuitenkaan voida valita presidentiksi tai varapresidentiksi, koska hänen lapsillaan on toisen maan kansalaisuus. Tätä koskeva pykälä lisättiin armeijan johdolla vuonna 2008 laadittuun perustuslakiin varta vasten Suu Kyin pitämiseksi poissa maan johdosta.

Suu Kyi on vannonut toimivansa ”presidentin yläpuolella”. Presidentiksi valittu Htin Kyaw on Suu Kyin läheinen liittolainen, jonka uskotaan myöntävän siihen, että Suu Kyi hallitsee maata hänen avullaan.

Ulkoministerin pestinsä lisäksi Suu Kyi hoitaa niin opetusministerin, energiaministerin kuin presidentinkansliaa johtavan ministerin virkoja. Ulkoministerinä hän istuu kansallisessa puolustus- ja turvallisuusneuvostossa, jonka muista jäsenistä suurin osa on asevoimien edustajia. Parlamentti nimittää Suu Kyin lisäksi ”valtion neuvonantajaksi”. Tämä pääministerin virkaa muistut-

tava asema on luotu varta vasten Suu Kyitä varten.

Vaaleilla valitun siviilihallituksen virkaanastuminen on tärkeä askel Myanmarin demokratisoitumisessa. Tämä ”Myanmarin kevät” käynnistyi marraskuussa 2010 pidetyistä vaaleista, jotka eivät olleet täysin vapaat. Niiden jälkeen armeijan edustajat muodostivat nimellisen siviilihallituksen ja aloittivat vähittäiset poliittiset ja taloudelliset uudistukset. Reilun viiden vuoden aikana Myanmar on muuttunut hylkiövaltiosta hyväksytyksi kansainväliseksi toimijaksi ja lupavaksi sijoituskohteeksi. Myanmarilla ja Suu Kyillä on kuitenkin edessään vielä lukuisia haasteita.

Ensimmäinen, varsin ilmeinen haaste liittyy Aung San Suu Kyihin itseensä. Hänen on hoidettava neljää ministerintehtävää ja samalla pyrittävä ohjailemaan presidentin toimia. Ulkoministerinä hän pyrkii saamaan äänensä kuuluviin 11-jäsenisessä puolustus- ja turvallisuusneuvostossa.

Myanmarin perustuslain hallituksen ministerien on erottava parlamentista, eivätkä he voi osallistua suoraan poliittisten puolueiden toimintaan. Mutta mikäli Suu Kyistä tehdään valtion neuvonantaja, hän voi tämän virkansa turvin puhua parlamentille. Suu Kyin vaikutus-

valtaa parlamentissa lisää hänen suhteensa parlamentin entiseen puhemieheen Shwe Manniin, joka edustaa asevoimien maltillista linjaa. Suu Kyi nimitti hänet johtamaan parlamentaarista komissiota, jonka tarkoituksena on ohjeistaa parlamentin molempien kamarien työtä.

Suu Kyille on siis kasattu huomattavasti valtaa, osittain erilaisten toissijaisten viranhaltijoiden välityksellä. Tällainen järjestely on vaativa, eikä sen vakaudesta ole takeita.

Toinen haaste liittyy sovinnon rakentamiseen Myanmarin lukuisten etnisten ryhmien välille. Noin 70 prosenttia myanmarilaisista on burmalaisia, mutta lukuisat eri vähemmistöryhmät tavoittelevat lisää itsehallintoa. Maahan on saatu aikaan kansallinen tulitaukosopimus, mutta etniset jännitteet voivat puhjeta uudestaan avoimeksi konfliktiksi.

Myös muslimivähemmistön asema buddhalaisemmistöisessä maassa on poliittisesti arka kysymys. Esillä on ollut erityisestä rohingyäkansan asema: rohingyoita pidetään laittomina maahantulijoina, eikä heille ole myönnetty Myanmarin kansalaisuutta. Viime vuonna tuhannet rohingyat pakenivat muihin Kaakkois-Aasian maihin. Aung San Suu Kyitä on kritisoitu siitä, ettei hän ole ottanut tuominnut rohingyoihin kohdistettua syrjintää ja väkivaltaa.

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

Kolmas uuden hallituksen kohtaama haaste liittyy ulkovaltojen rooliin. Myanmarin saama kansainvälinen tunnustus ja legitimizeetti merkitsevät samalla sitä, että maa joutuu kilpailemaan muiden Aasian maiden kanssa vaikutusvallasta ja kauppasuhteista.

Tärkein kauppakumppani on Kiina, jonka kanssa Myanmar on solminut sopimuksia merkittävistä hankkeista esimerkiksi kuparikaivosten, vesivoiman sekä öljy- ja kaasuinfrastruktuurin rakentamiseksi. Eräät näistä rakennushankkeista ovat herättäneet laajamittaisia protesteja ympäristövaikutusten ja ihmisten pakkosiirtojen vuoksi, ja osa niistä on keskeytetty. Uusi hallitus on luvannut arvioida uudelleen kiinalaisia megaprojekteja. Tässä työssä sen on punnittava huolellisesti paikallisten asukkaiden vastustusta, kansallisia etuja, asevoimien kantaa sekä suhteita voimakkaisiin naapurimaihinsa.

Viimeisin vaan ei vähäisin haaste koskee Myanmarin asevoimia, joiden asema maan politiikassa pysyy vahvana – se on turvattu jo vuonna 2008 säädettyssä perustuslaissa. Puolustusministerin, sisäministerin ja raja-asioista vastaavan ministerin tehtävät on jyvitetty armeijan edustajille. Myös neljännes parlamenttipaikoista kuuluu sotilaille, mikä

antaa asevoimille mahdollisuuden torjua perustuslain uudistukset.

Lisäksi toinen maan kahdesta varapresidentistä asevoimien kovan linjan edustaja, ja hallituksessa istuu kaikkiaan viisi sotilastaustaista henkilöä. Suu Kyi tietää hyvin tarvitsevänsä armeijan tuen, ja hän on tavannut maan tärkeimpiä sotilasjohtajia viime kuukausien aikana.

Aung San Suu Kyin osittain kullisseista hallitsemalla uudella hallituksella on edessään huomattavia haasteita: hallinnon pyörittäminen, etniset konfliktit, ulkovaltojen vaikutus ja sovinnon löytäminen siviilihallinnon ja sotilaiden välille.

Länsimaisesta näkökulmasta Myanmar ei enää ole autoritaarisesti johdettu valtio, mutta ei liioin puhdasverinen demokratiakaan. Asevoimilla on edelleen viimeinen sana maan politiikassa, ja nähtäväksi jää, onnistuuko Suu Kyi taivuttelemaan sotilasjohtajat perustuslain muuttamiseen siten, että hänestä voisi vielä tulla Myanmarin presidentti. Vaikka näin kävisikin, Myanmarissa pätee edelleen sananparsin, jonka mukaan kansakunta on voimakas vain kun armeija on voimakas.